

Sygn. akt **XXIV C 636/17**

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 lipca 2022 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie XXIV Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	sędzia <i>Monika Dominiak</i>
Protokolant:	Weronika Piekut

po rozpoznaniu w dniu 21 czerwca 2022 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa **R. S. (1), R. S. (2)**

przeciwko **Bankowi (...) spółce akcyjnej z siedzibą w G.**

o zapłatę i ustalenie

- ustala, że umowa kredytu numer (...) z dnia 24 września 2004 roku, zawarta pomiędzy (...) Bankiem (...) spółką akcyjną z siedzibą w W., a R. S. (1) i R. S. (2), jest nieważna;
- zasądza od pozwanego Banku (...) spółki akcyjnej z siedzibą w G. na rzecz powodów R. S. (1) i R. S. (2) solidarnie kwotę 39 592, 19 (trzydzieści dziewięć tysięcy pięćset dziewięćdziesiąt dwa złote trzynaście groszy) złotych wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 18 marca 2017 roku do dnia zapłaty;
- zasądza od pozwanego Banku (...) spółki akcyjnej z siedzibą w G. na rzecz powodów R. S. (1) i R. S. (2) solidarnie kwotę 21 484,31 (dwadzieścia jeden tysięcy czterysta osiemdziesiąt cztery franki szwajcarskie trzydzieści jeden centymów) CHF wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 18 marca 2017 roku do dnia zapłaty;
- ustala, że pozwany Bank (...) spółka akcyjna z siedzibą w G. ponosi koszty postępowania w całości, a ich szczegółowe wyliczenie pozostawia referendarzowi sądowemu.

Sygn. akt XXIV C 636/17

UZASADNIENIE

Na podstawie pozwu z 21 czerwca 2017 roku oraz pisma procesowego z 24 czerwca 2021 r. R. S. (1) i R. S. (2) żądali zasądzenia od pozwanego Banku (...) S.A. w W. na rzecz powodów do ich niepodzielnej ręki kwoty 39 592,19 PLN oraz solidarnie kwoty 21 484,31 CHF (ewentualnie 27 684,62 PLN) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 18 marca 2017 r. do dnia zapłaty oraz kosztami procesu, w tym kosztami zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

W uzasadnieniu powództwa strona powodowa podniosła, że łącząca strony umowa kredytu indeksowanego zawiera abuzywne klauzule indeksacyjne. W związku z tym umowa powinna być wykonywana z wyłączeniem tych klauzul, zaś powodom należy się zwrot nadpłaconych rat spełnianych w złotych oraz zwrot całości rat spełnionych w CHF. Ewentualnie w związku z eliminacją klauzuli indeksacyjnej umowa kredytu jest nieważna, zaś dochodzone roszczenie stanowi część przysługującego powodom roszczenia o zwrot kwoty wpłaconych rat. Ponadto umowa jest sprzeczna z art. 69 ust. 1 i 2 pr. bankowego oraz art. 353¹ k.c. (pozew k. 2-20, pismo procesowe z 24.06.2021 r. k. 1007-1008).

Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w G. w odpowiedzi na pozew oraz dalszych pismach procesowych stanowiących odpowiedzi na modyfikacje powództwa, wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, wg norm przepisanych z uwzględnieniem odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

Pozwany podniósł, że brak jest podstaw do stwierdzenia nieważności umowy kredytu, jak też do uznania postanowień walutowych za niedozwolone postanowienia umowne. Zdaniem pozwanego, zawarta przez strony umowa kredytu nie jest sprzeczna z naturą i celem stosunku prawnego w postaci umowy kredytu zdefiniowanej w art. 69 Prawa bankowego oraz art. 353¹ k.c., zaś zakwestionowane przez powodów klauzule są wobec nich w pełni skuteczne i wiążą powodów. Pozwany wskazał, że poinformowano powodów o ryzyku związanym z zaciąganiem kredytu hipotecznego indeksowanego do waluty obce; postanowienia regulujące indeksację kredytu zostały uzgodnione indywidualnie z powodami; powodowie nie posiadają statusu konsumenta; pozwany nie ustalał kursów walut dowolnie, bowiem z treści § 17 umowy kredytu wynika bezpośrednio i ściśle sprzężenie wysokości kursów ustalonych przez bank w tabeli kursów z kursem średnim NBP – kurs kupna i kurs sprzedaży CHF był zawsze określany w oparciu o kurs średni NBP. Ponadto nowelizacja Prawa bankowego dokonana ustawą z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw wyłącza możliwość kontroli postanowień odsyłających do tabel kursowych w kategoriach abuzywności oraz sankcję bezskuteczności. Nowelizacja potwierdziła dopuszczalność zastosowania w umowie kredytu konstrukcji kredytu indeksowanego do waluty obcej. Nawet jednak gdyby uznać, że postanowienia kwestionowane przez powodów stanowią klauzule niedozwolone, to w ich miejsce powinny wejść odpowiednie przepisy dyspozytywne lub normy ogólne (art. 65 § 2 oraz art. 56 i 354 k.c.) pozwalające na określenie prawidłowego mechanizmu ustalania kursów wymiany walut, który nie prowadziłby do zmiany charakteru umowy kredytu indeksowanego, co jest niedopuszczalne. W związku z tym po wyeliminowaniu z Umowy kredytu odesłania do tabeli kursów banku zastosowanie powinien znaleźć kurs rynkowy, ewentualnie średni kurs NBP w oparciu o art. 358 § 2 k.c. lub art. 41 prawa wekslowego. Względnie możliwa jest eliminacja z klauzuli indeksacyjnej jedynie odesłania do marży banku jako czynnika określającego spread walutowy. Pozwany wskazał, że ustalenie nieważności umowy będzie wywierać szczególnie niekorzystne skutki dla powodów. Tym samym brak jest podstaw do stwierdzenia, że jakiegokolwiek świadczenie spełnione przez powoda tytułem spłaty rat kredytu stanowiło świadczenie nienależne. Końcowo pozwany podniósł zarzut upływu 3-letniego terminu przedawnienia roszczenia o zwrot rat jako świadczeń okresowych. Pozwany zakwestionował istnienie wzbogacenia, ewentualnie roszczenie o zwrot jest wyłączone na podstawie art. 411 pkt 1 i 2 k.c. Pozwany podniósł również, że Sąd powinien rozliczyć strony umowy wg teorii salda (odpowiedź na pozew k. 144-197, pisma procesowe pozwanego z 24.04.2018 r., 15.07.2021 r., 28.02.2022 r. k. 568-584, 945-954, 1014-1024).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powodowie poszukiwali kredytu na wykończenie mieszkania. Powodowie nie mieli zdolności kredytowej w złotych, natomiast przedstawiono im ofertę kredytu indeksowanego. Doradcy banku przekonywali, że kredyt indeksowany nie wiąże się z większym ryzykiem. Nie przedstawiono powodom symulacji kredytu w przypadku wzrostu kursu CHF. Wyjaśniano natomiast, że kredyt będzie spłacany po kursie ustalonym przez bank w tabeli. Powodowie wiedzieli, że kurs CHF jest powiązany z ratą. Powodowie nie przywiązywali wagi do indeksacji kredytu do CHF. Powodowie mieli zaufanie do banku. Umowa nie była negocjowana (zeznania powódki k. 921-925, zeznania powoda k. 925-926).

W 2004 r. nie było procedury regulującej informowanie klientów o kwestiach związanych z ryzykiem kursowym lub ryzykiem zmiennej stopy procentowej. Niektórzy doradcy informowali o takim ryzyku, a niektórzy nie. Nie było szkoleń dotyczących zakresu przekazywanych klientowi informacji (zeznania świadka T. P. k. 542, zeznania świadka T. S. k. 543).

Ze względu na większą wysokość raty, wymagana była większa zdolność kredytowa dla kredytów złotych (zeznania świadka W. S. k. 537, 538).

Powodowie złożyli wniosek o kredyt udzielany w CHF w wysokości 82 000 zł na budowę mieszkania oraz w wysokości 18 000 zł na refinansowanie kredytu samochodowego (wniosek k. 228).

W dniu 28 września 2004 r. (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W. (poprzednik prawny Banku (...) S.A.) oraz R. S. (1) i R. S. (2) (kredytobiorcy) zawarli umowę kredytu nr (...) sporządzoną 24 września 2004 r. (umowa kredytu k. 27-30).

Na mocy tej umowy Bank udzielił kredytobiorcy kredytu w kwocie 101 200 zł indeksowanego kursem CHF (§ 1 ust. 1 zd. 1 umowy). Na kwotę kredytu składały się: a) kwota pozostawiona do dyspozycji kredytobiorcy w wysokości 100 000 złotych polskich, przeznaczona na spłatę kredytu samochodowego i pokrycie części kosztów wykończenia lokalu mieszkalnego nr (...) przy ul. (...) w K., b) kwota należnej składki z tytułu ubezpieczenia od ryzyka utraty pracy w wysokości 1 200 złotych polskich (§ 1 ust. 1 zd. 2, § 1 ust. 2, § 3 ust. 1 umowy).

Według umowy, w dniu wypłaty saldo jest wyrażane w walucie, do której indeksowany jest kredyt według kursu kupna waluty, do której indeksowany jest kredyt, podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży (...) Banku (...) S.A., opisanej szczegółowo w § 17, następnie saldo walutowe przeliczane jest dziennie na złote polskie według kursu sprzedaży waluty, do której indeksowany jest kredyt, podanego w tabeli kursów kupna/sprzedaży (...) Banku (...) S.A., opisanej szczegółowo w § 17 (§ 1 ust. 1 zd. 3 umowy).

W umowie postanowiono, że spłata kredytu wraz z odsetkami nastąpi w 120 równych miesięcznych ratach kapitałowo-odsetkowych (§ 1 ust. 5 umowy).

Oprocentowanie kredytu na dzień sporządzenia umowy wynosiło 2,820 % w skali roku i stanowiło sumę marży banku w wysokości 2,530 % oraz aktualnie obowiązującego indeksu L3 oraz 0,95 punktu procentowego. Po przedstawieniu w banku odpisu księgi wieczystej dla wskazanej w umowie kredytu nieruchomości zawierającego prawomocny wpis hipoteki na rzecz banku oraz prawa kredytobiorcy do tej nieruchomości, oprocentowanie kredytu miało być obniżone o 0,95 punktu procentowego (§ 2 pkt 1 i 2 umowy).

W umowie postanowiono, że oprocentowanie kredytu jest zmienne i ulega zmianie w tym samym dniu kalendarzowym, w jakim nastąpiła wypłata pierwszej transzy kredytu najbliższego miesiąca następującego po ostatniej zmianie indeksu L3 (§ 8 ust. 1). Zasady zmiany indeksu L3 określono w § 8 ust. 2 umowy w ten sposób, że:

a) Indeks L3 dla każdego kwartału kalendarzowego oblicza się jako arytmetyczną średnią stawek LIBOR3m (dla lokat bankowych trzymiesięcznych) obowiązujących w dniach roboczych w okresie od 26 dnia miesiąca zamykającego kwartał poprzedzających ostatni kwartał kalendarzowy do 25 dnia miesiąca kończącego kwartał poprzedni.

b) Indeks L3 ulega zmianie w okrasach kwartalnych w przypadku, gdy bieżąca wartość Indeksu jest różna od obowiązującej poprzednio o przynajmniej 0,1 punktu procentowego i obowiązuje od 1 dnia kalendarzowego kwartału.

c) Indeks L3 ulega zmianie w okresach miesięcznych i obowiązuje od pierwszego dnia miesiąca, jeśli średnia arytmetyczna stawek LIBOR 3m, obowiązujących w dniach roboczych w okresie liczącym od 26 dnia miesiąca poprzedzającego miesiąc ostatni do 25 dnia miesiąca poprzedzającego zmianę, jest różna od obowiązującej stawki Indeksu L3 o przynajmniej 0,5 punktu procentowego.

d) W przypadkach, o których mowa w pkt. b) i c) powyżej Indeks L3 przyjmuje wartość obliczoną jako średnia arytmetyczna stawek LIBOR 3m dla ww. okresów.

e) W kwartałach, w których nastąpiła zmiana Indeksu L3 w okresach krótszych niż kwartalne, sprawdzenie czy występuje konieczność zmiany Indeksu na koniec kwartału kalendarzowego odbywa się poprzez porównanie średniej arytmetycznej stawek LIBOR 3M, obowiązujących w dniach roboczych w okresie od 26 dnia miesiąca, poprzedzającego ostatnią zmianę do 25 dnia miesiąca kończącego kwartał kalendarzowy.

f) W przypadku, gdy 26 dzień miesiąca jest dniem wolnym od pracy, średnia stawek LIBOR 3m oblicza jest od najbliższego dnia roboczego następującego po tym dniu.

W przypadku, gdy 25 dzień miesiąca jest dniem wolnym od pracy, średnia stawek LIBOR 3m obliczana jest do najbliższego dnia roboczego poprzedzającego ten dzień.

g) Indeks L3 obliczany jest do dwóch miejsc po przecinku.

Zgodnie z zapisami umowy, wypłata wskazanej we wniosku o wypłatę kwoty kredytu będzie dokonana przelewem na wskazane w tym wniosku rachunki bankowe prowadzone w banku krajowym. Za prawidłowe wskazanie tego rachunku bankowego odpowiedzialność ponosił wyłącznie kredytobiorca. Dzień dokonania takiego przelewu będzie uważany za dzień wypłaty wykorzystanego kredytu (§ 7 ust. 2 umowy). Każdorazowo wypłacona kwota złotych polskich, zostanie przeliczona na walutę, do której indeksowany jest kredyt według kursu kupna waluty kredytu podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży (...) Banku (...) S.A. obowiązującego w dniu dokonania wypłaty przez bank (§ 7 ust. 3 umowy).

Wszelkie opłaty i prowizje podawane są w walucie, do której indeksowany jest kredyt a ich zapłata odbywała się poprzez doliczenie opłaty do raty, chyba że strony podejmą odmiennie ustalenia w tym zakresie (§ 9 ust. 7 umowy).

Splata kredytu wraz z odsetkami, dokonywana będzie nie później niż w tym samym dniu kalendarzowym każdego miesiąca, a którym nastąpiła wypłata I transzy kredytu, zwanym w dalszej części umowy „Terminem Płatności”. Jeżeli termin płatności ustalony wg powyższych zasad przypada na dzień, którego nie ma w danym miesiącu, to termin płatności za ten miesiąc następuje w ostatnim dniu kalendarzowym danego miesiąca. Jeżeli termin płatności jest dniem wolnym od pracy, płatność nastąpi w najbliższym dniu roboczym następującym po tym dniu (§ 10 ust. 1 umowy).

Rozliczenie każdej wpłaty dokonanej przez kredytobiorcę będzie następować według kursu sprzedaży waluty, do której jest indeksowany kredyt, podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży (...) Banku (...) S.A. obowiązującego w dniu wpływu środków do banku (§ 10 ust. 6 umowy).

W § 17 umowy („Tabela Kursów kupna/sprzedaży (...) S.A.”) określono zasady tworzenia Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank (...) S.A., postanawiając że:

1. Do rozliczania transakcji wypłat i spłat kredytów stosowane są odpowiednio kursy kupna/sprzedaży (...) Banku (...) S.A. walut zawartych w ofercie banku.
2. Kursy kupna określa się jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP minus marża kupna.
3. Kursy sprzedaży określa się jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP plus marża sprzedaży.
4. Do wyliczenia kursów kupna/sprzedaży stosuje się kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP w ostatnim dniu roboczym poprzedzającym ogłoszenie kursów kupna/sprzedaży (...) Banku (...) S.A. przez bank oraz marże kupna/sprzedaży wyliczone na bazie danych z ostatniego roboczego dnia miesiąca poprzedzającego ogłoszenie kursów kupna/sprzedaży przez (...) Bank (...) S.A.
5. Marże kupna/sprzedaży ustalane są raz na miesiąc. Wyliczenie marż polega na obliczeniu różnicy pomiędzy średnimi kursami złotego do danych walut ogłoszonymi w tabeli średnich kursów NBP w przedostatnim dniu roboczym miesiąca poprzedzającego okres obowiązywania wyliczonych marż, a średnią arytmetyczną z kursów kupna/sprzedaży stosowanych do transakcji detalicznych z pięciu banków na ostatni dzień roboczy miesiąca poprzedzającego okres obowiązywania wyliczonych marż. Ww. banki to: (...) S.A., (...) S.A., Bank (...) S.A., (...) Bank S.A. i (...) S.A.

6. W przypadku gdyby którykolwiek z ww. banków zaprzestał ogłaszania kursów kupna/sprzedaży walut, (...) Banku (...) S.A. podejmie decyzję o dołączeniu do listy banków referencyjnych innego banku. Zmiana w tym zakresie nie będzie wymagała pisemnego aneksu do umowy.

7. Marże kupna i sprzedaży (...) Banku (...) S.A. ustalane są z dokładnością do czwartego miejsca po przecinku.

8. Kursy kupna/sprzedaży (...) Banku (...) S.A. będą podawane codziennie poprzez wywieszenie w siedzibie Banku oraz publikację na stronie internetowej (...) Banku (...) S.A. (...)

W dniu 27 czerwca 2006 r. strony zawarły sporządzony w dniu 31 maja 2006 r. aneks do umowy kredytu, na mocy którego podwyższono kwotę kredytu o 22 500 zł z przeznaczeniem na cele konsumpcyjne (aneks z 31.05.2006 r. k. 32).

W dniu 8 lutego 2007 roku powodowie złożyli wniosek o podwyższenie kwoty kredytu o 100 000 zł z przeznaczeniem na dowolny cel. W informacji o zatrudnieniu powód wskazał, że jest zatrudniony na umowę o pracę, a jednocześnie prowadzi własną działalność gospodarczą zarejestrowaną pod adresem ul. (...) w K., który jest zarazem jego adresem zameldowania. Przy tym powód wskazał, że nie prowadzi na przedmiotowej nieruchomości działalności gospodarczej (wniosek o podwyższenie kredytu k. 249-252).

W dniu 23 lutego 2007 r. strony zawarły sporządzony w dniu 22 lutego 2007 r. aneks do umowy kredytu, na mocy którego podwyższono kwotę kredytu o 100 699 zł z przeznaczeniem na cele konsumpcyjne oraz wydłużono okres spłaty kredytu do 180 miesięcy (aneks nr (...) k. 33-34).

28 lutego 2006 r. dokonano zmiany w ewidencji działalności gospodarczej R. S. (1) w ten sposób, że adres ul. (...) w K. jest zarówno jego adresem zamieszkania jak i jednym z adresów jego działalności gospodarczej. Ponadto niezmiennie jako adres jego działalności widniało Osiedle (...) w K. (zaświadczenie z 28.02.2006 r. k. 229-230, zeznania powódki k. 923).

W listopadzie 2017 r. adres ul. (...) w K. figurował jako jedyny adres działalności gospodarczej R. S. (1). Działalność jest wykonywana w piwnicy budynku przy ul. (...) w K. (wydruk z CEIDG k. 231, zeznania powódki k. 923).

Na podstawie umowy kredytu powodowie do dnia 28 września 2017 r. uiszcili kwotę 227 941,22 PLN oraz 21 484,31 CHF (historia spłaty kredytu k. 42-43, zestawienie k. 288-293).

Kredyt został w całości spłacony w grudniu 2019 r. (zeznania powódki k. 923).

Pismem z dnia 27 lutego 2017 r., doręczonym pozwanemu 3 marca 2017 r., powodowie wezwali pozwanego do zapłaty w terminie 14 dni od dnia doręczenia pisma kwoty 40 311,39 zł oraz 21 484,31 CHF tytułem nadpłaty rat kredytu w związku z brakiem związania powodów niedozwolonymi klauzulami indeksacyjnymi (wezwanie do zapłaty wraz z potwierdzeniem nadania i odbioru k. 35-38).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie ww. dokumentów, które nie były kwestionowane przez strony, a również sąd nie znalazł podstaw, aby podważać ich wiarygodność. Ustalając stan faktyczny Sąd pominął jednak takie dokumenty, jak stanowiska, wystąpienia, opinie, artykuły i wyroki dotyczące kredytów indeksowanych. Dokumenty te pozostawały bez znaczenia dla ustalenia faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy.

Sąd uznał za wiarygodne zeznania powodów oraz świadków T. P. (k. 541-543), T. S. (k. 527-528, 541-544) i W. S. (k. 537, 538), z zastrzeżeniem, że T. P. w ogóle nie zeznawał na okoliczność procedur dotyczących udzielania kredytów we frankach, o czym miał ograniczoną wiedzę, T. S. jedynie podpisał z powodami umowę, natomiast nie przedstawiał im oferty kredytu, zaś W. S. nie pamiętał ani udzielania powodom kredytu, ani szczegółów udzielania klientom kredytów w ogóle. Przy tym z zeznań świadków wynika, że zakres przykazywanych klientom informacji wynikał z indywidualnej praktyki danego doradcy, bowiem nie było w banku procedur, które by to regulowały, ani standardów, które doradcy powinni byli przestrzegać. W. S., który przedstawiał powodom ofertę kredytu nie pamiętał jakie pouczenia mógł przekazywać klientom. Przy tym w swych zeznaniach koncentrował się na tym, że kredytobiorcy mieli do podpisu

odpowiednie oświadczenia. W związku z tym znacznie większą wartość dowodową w zakresie informacji o ryzyku i przebiegu udzielania kredytu miały zeznania powodów, którzy pamiętali znacznie więcej szczegółów z udzielania im kredytu. Przy tym powodowie nie zaprzeczyli, iżby informacje o kredycie i ryzyku nie były im w ogóle udzielane, jednakże były to informacje bagatelizujące istniejące ryzyko.

Opinia biegłego ds. bankowości (k. 574 i n., 772 i n., 893 i n., 902 i n.) nie miała znaczenia dla ustalenia okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy.

Sąd zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności należało odnieść się do najdalej idącego zarzutu strony powodowej, tj. nieważności umowy ze względu na sprzeczność istoty (typu) kredytu indeksowanego z bezwzględnie wiążącymi przepisami prawa, w szczególności z art. 69 ustawy z 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe. Zarzutów tych Sąd nie podziela.

Zgodnie z art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. (Dz.U.2002.72.665 t.j. - w brzmieniu z dnia zawarcia umowy – dalej jako „Prawo bankowe”) przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu (ust. 1).

Umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności: 1) strony umowy, 2) kwotę i walutę kredytu, 3) cel, na który kredyt został udzielony, 4) zasady i termin spłaty kredytu, 5) wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, 6) sposób zabezpieczenia spłaty kredytu, 7) zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu, 8) terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, 9) wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje, 10) warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy (ust. 2).

Umowa kredytu stanowi odrębny typ umowy nazwanej, jest to umowa konsensualna, dwustronnie zobowiązująca oraz odpłatna. Do essentialia negotii umowy kredytu należą zobowiązanie banku do oddania do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel oraz zobowiązanie kredytobiorcy do korzystania z oddanych do dyspozycji środków pieniężnych na warunkach określonych w umowie oraz zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty.

Dopuszczalność zawierania umów kredytu indeksowanego i denominowanego została przewidziana wprost w art. 69 ust. 2 pkt 4a pr. bankowego, który przewiduje, że w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, umowa kredytu powinna przewidywać szczegółowe zasady określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu. W związku z tym nie ma podstaw do twierdzenia, że tego typu umowy nie są dopuszczalne na gruncie przepisów prawa bankowego.

Co prawda ww. przepis art. 69 ust. 2 pkt 4a pr. bankowego został dodany do ustawy po zawarciu przez strony umowy kredytu, jednakże nie oznacza, to że wcześniej umowy takie były niedopuszczalne. Nie można jednak twierdzić, że dopiero wprowadzenie takiej regulacji zalegalizowało zawieranie umów tego rodzaju. Zgodnie z art. 4 ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw w przypadku kredytów lub pożyczek pieniężnych zaciągniętych przez kredytobiorcę lub pożyczkobiorcę przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy ma zastosowanie art. 69 ust. 2 pkt 4a oraz art. 75b prawa bankowego, w stosunku do tych kredytów lub pożyczek pieniężnych, które nie zostały całkowicie spłacone - do tej części kredytu lub pożyczki, która pozostała do spłacenia. W tym zakresie bank dokonuje bezpłatnie stosownej zmiany umowy kredytowej lub umowy pożyczki. Przepis ten wprost potwierdza zatem stosowanie przepisów dodanych ustawą nowelizującą do umów zawartych wcześniej. Tym samym ustawodawca zaakceptował co do zasady dopuszczalność tego rodzaju kredytów w dotychczasowym stanie prawnym, przy czym poddał je dodatkowej regulacji mającej na celu eliminację wad kredytów funkcjonujących do tej pory na rynku.

Powyższe potwierdza orzecznictwo Sądu Najwyższego wskazujące, że umowy kredytu indeksowanego i denominowanego mieszczą się w ramach konstrukcji prawnej umowy kredytu (zob. m.in. wyroki z 25 marca 2011 r. sygn. IV CSK 377/10, z 22 stycznia 2016 r. sygn. I CSK 1049/14, z 19 marca 2015 r. sygn. IV CSK 362/14, z 8 września 2016 r. sygn. II CSK 750/15, z 1 marca 2017 r. sygn. IV CSK 285/16, z 14 lipca 2017 r. sygn. II CSK 803/16, z 27 lutego 2019 r. sygn. II CSK 19/18, z 4 kwietnia 2019 r. sygn. III CSK 159/17, z 10 maja 2019 r. sygn. I CSK 242/18).

Nie może być zatem mowy, iż strony nie zawarły umowy kredytu lub że nie ustaliły w niej przedmiotowo istotnych postanowień umowy, skoro zawarta przez strony umowa spełnia wymagania wykształconej w obrocie umowy kredytu indeksowanego.

Nie można również uznać, że zawarta przez strony umowa kredytu jest sprzeczna z naturą stosunku obligacyjnego ze względu na pozostawienie bankowi swobody w określaniu wysokości świadczenia drugiej strony. § 17 umowy precyzyjnie określa sposób tworzenia Tabeli kursów CHF służących do ustalania wysokości salda kredytu i wysokości rat. Kursy te są zależne od obiektywnych, niezależnych od banku wartości – kursu średniego NBP i marży pięciu określonych banków.

Zgodnie z poglądami doktryny i judykatury świadczenie stron stosunku zobowiązaniowego musi zostać dokładnie określone już w momencie jego powstania, ewentualnie jego określenie może być uzależnione od czynników obiektywnych (zob. np. SN w wyroku z 1 kwietnia 2011 r., III CSK 206/10). Przy tym określenie świadczeń nie może zostać pozostawione jednej ze stron stosunku. Gdyby bowiem oznaczenie świadczenia pozostawione zostało jednej ze stron, bez jakichkolwiek ograniczeń w tym zakresie, takie postanowienie umowne – jako sprzeczne z art. 353¹ k.c. – byłoby nieważne, co pociągałoby zazwyczaj za sobą nieważność całego zobowiązania (zob. W. Borysiak, Komentarz do art. 353, K. Osajda (red.), Tom III A. Kodeks cywilny. Komentarz. Zobowiązania. Część ogólna, Warszawa 2017; zob. również m.in.: uchwała składu 7 sędziów SN z 22 maja 1991 roku, sygn. III CZP 15/91, wyrok SN z 22 maja 2014 r., sygn. IV CSK 597/13, wyrok SA w Warszawie z 10 października 2017 r., sygn. VI ACa 726/16).

W związku z powyższym nie może być wątpliwości, że umowa kredytu nie przekracza granic swobody umów, bowiem wysokość świadczeń dłużnika została uzależniona od czynników obiektywnych.

Powyższe nie rozstrzyga oczywiście o ważności umowy, bowiem zasadniczą treścią zarzutów wysuwanych przeciwko umowie przez powodów była abuzywność klauzuli indeksacyjnej.

Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

W związku z powyższym dopuszczalność badania niedozwolonego charakteru postanowień umownych zależy od konsumenckiego charakteru umowy, braku indywidualnego uzgodnienia danego postanowienia umownego, które nie określa głównego świadczenia stron, chyba że zostało ono sformułowane w sposób niejednoznaczny.

Odnosnie do konsumenckiego charakteru umowy, to pozwany kwestionował status powodów jako konsumentów, wskazując, że na kredytowanej nieruchomości powód prowadził działalność gospodarczą. Zarzutów pozwanego nie potwierdziło jednak przeprowadzone w sprawie postępowanie dowodowe.

Ogólną definicję konsumenta zawiera art. 22 (1) k.c. Zgodnie z jego treścią według stanu obowiązującego w dacie zawierania umowy, za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Zważyć należy, że z przedstawionego przez pozwanego zaświadczenia z ewidencji działalności gospodarczej powoda wynika, że na dzień 28 lutego 2006 r. (półtora roku po zawarciu umowy kredytu) adres lokalu, który miał być wykończony ze środków uzyskanych z kredytu (ul. (...) w K.) był dodatkowym miejscem prowadzenia działalności gospodarczej przez powoda, natomiast głównym adresem tej

działalności było Osiedle (...) w K.. Wydruk z CEIDG z listopada 2017 r. wskazuje, że jedynym adresem działalności gospodarczej R. S. (1) był adres ul. (...) w K.. Jak wyjaśniła powódka było to pomieszczenie piwniczne, w którym powód prowadził działalność gospodarczą, natomiast w ich mieszkaniu taka działalność nie była prowadzona. Z umowy kredytu wynika zaś, że ze środków z kredytu miało być wykańczane jedynie mieszkanie przy ul. (...) w K.. Tym samym nie można uznać, że w jakimkolwiek zakresie umowa kredytu została zawarta w związku z działalnością gospodarczą powoda, bowiem nawet przed adaptacją piwnicy na działalność gospodarczą powoda, prowadził on tę działalność pod innym adresem niż adres zamieszkania, zaś zgłoszenie tego adresu jako dodatkowego adresu działalności gospodarczej nie wiązało się z rzeczywistym prowadzeniem tam takiej działalności. Nawet jednak, jeśli uznać inaczej, to nie wpływałoby to na status powódki jako konsumenta, bowiem nie prowadziła ona działalności gospodarczej (por. Wyrok SN z dnia 10 maja 2017 r., I CSK 477/16).

W świetle okoliczności sprawy nie może ulegać również wątpliwości, że umowa nie była indywidualnie negocjowana – tak naprawdę trudno mówić, aby była w ogóle negocjowalna, co wynika z zeznań powodów. Zgodnie zaś z art. 385¹ § 3 k.c. niezgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta. Tym samym nie można uznać za indywidualne negocjowanie umowy jej podpisanie przez strony (czyli zawarcie umowy), ewentualnie wybranie przez konsumenta jednej z kilku przedstawionych przez przedsiębiorcę opcji. O braku indywidualnego negocjowania umowy świadczy przede wszystkim zawarcie umowy na wzorcu przedsiębiorcy. W związku z tym nie może być w sprawie jakichkolwiek wątpliwości, że postanowienia umowy nie były indywidualnie negocjowane.

Mogą natomiast istnieć wątpliwości i rozbieżne oceny co do tego czy klauzula indeksacyjna określa główne świadczenie stron. W ocenie sądu rozpoznającego sprawę, aby rozstrzygnąć te wątpliwości należy odwołać się do orzecznictwa TSUE wyjaśniającego zasięg tego pojęcia. Z orzecznictwa Trybunału (zob. zwłaszcza wyroki: z 20 września 2017 r. ws. A. (C-186/16), z 14 marca 2019 r. ws. D. (C-118/17), z 30 kwietnia 2014 r. ws. K. i K. R. (C-26/13) oraz z 3 października 2019 r. ws. D. (C-260/18)) wynika, że za warunki umowne mieszczące się w pojęciu „głównego przedmiotu umowy” należy uważać te, które określają podstawowe świadczenia w ramach danej umowy i które z tego względu charakteryzują tę umowę, zaś warunki, które wykazują charakter posiłkowy względem warunków definiujących samą istotę stosunku umownego, nie mogą być objęte pojęciem „głównego przedmiotu umowy”. Przy tym pojęcie to powinno podlegać wykładni zawężającej. W przypadku umów kredytu indeksowanego lub denominowanego postanowieniem określającym główny przedmiot umowy będzie klauzula przewidująca indeksację lub denominację, ponieważ określa ona główne świadczenie stron – wysokość kredytu do spłaty oraz wysokość spłat oraz charakteryzuje ten typ umowy kredytu.

Niezależnie od powyższego, chociaż klauzula indeksacyjna określa główne świadczenie stron, to nie można jej uznać za jednoznaczną, a tym samym możliwe jest badanie jej abuzywności.

W świetle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości UE, w szczególności wyroków z 20 września 2017 roku w sprawie C-186/16 i z 20 września 2018 roku, w sprawie C-51/17, wymogu przejrzystości warunków umownych nie można zawęzić do zrozumiałości tych warunków pod względem językowym. Wymóg jednoznaczności należy rozumieć w ten sposób, iż nakazuje on także, by umowa przedstawiała w sposób przejrzysty konkretne działanie mechanizmu, do którego odnosi się dana klauzula umowna, a także, w zależności od przypadku, związek między tym mechanizmem a mechanizmem przewidzianym w innych warunkach, tak by konsument był w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne.

Ocena spornych postanowień umownych w świetle przywołanych wyżej zasad prowadzi do wniosku, że nie zostały one sformułowane w sposób jednoznaczny. Postanowienia, które tworzą mechanizm indeksacji i określają sposób jego wykonania nie stanowią całości, a rozrzucone są w oddzielnych jednostkach redakcyjnych umowy. Nie zawierają również jasnej i jednoznacznej informacji, z której wynikałoby, że wyrażenie kwoty kredytu w walucie obcej prowadzi

do możliwych wahań wysokości zadłużenia wyrażonego w złotych polskich, tj. wysokości świadczenia, którego spełnienie zwolni kredytobiorcę z zobowiązania, jak również, że takie wahania nie są w żaden sposób ograniczone.

Odesłanie do tabeli kursów uniemożliwiało nadto powodowi ustalenie w dacie zawarcia umowy wysokości wzajemnych zobowiązań stron. Brak jest jednoznacznych i zrozumiałych parametrów ustalenia wysokości zobowiązań i konkretności zastosowanego mechanizmu, a jedynie nietransparentne odesłanie do nieweryfikowalnej pod względem zastosowanych mechanizmów tabeli.

Tym samym, choć klauzula indeksacyjna określa główne świadczenia stron to jest niejednoznaczna, a zatem może być oceniona pod kątem tego, czy stanowi klauzulę niedozwoloną. Ocena ta zależy od ustalenia, czy klauzula indeksacyjna kształtuje obowiązki powodów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco narusza ich interesy.

Klauzula generalna dobrych obyczajów odwołuje się do zakazu prowadzenia działań wykorzystujących niewiedzę, brak doświadczenia drugiej strony, naruszanie zasady równorzędności stron. W wymiarze praktycznym dla oceny, czy zachodzi sprzeczność z dobrymi obyczajami istotne jest, czy przedsiębiorca traktujący konsumenta w sposób sprawiedliwy i słuszny mógłby racjonalnie spodziewać się, iż konsument zgodziłby się na sporne postanowienia wzorca w drodze negocjacji indywidualnych (np. tak wyrok TSUE z 14.03.2013 r. A. – 415/11).

Z kolei rażące naruszenie interesów konsumenta oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków wynikających z umowy na jego niekorzyść, skutkującą niekorzystnym ukształtowaniem jego sytuacji ekonomicznej oraz jego nierzetelnym traktowaniem (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2006 r. I CK 297/05, z dnia 15 stycznia 2016 r. I CSK 125/15, OSNC - ZD 2017, Nr 1, poz. 9; z dnia 27 listopada 2015 r., I CSK 945/15; z dnia 30 września 2015 r. I CSK 800/15 i z dnia 29 sierpnia 2013 r., I CSK 660/12).

Mając powyższe na uwadze, za rażące naruszenie interesów powodów i niezgodne z dobrymi obyczajami należało również uznać obciążenie wyłącznie powodów ryzykiem kursowym, co było związane z przeliczeniem kwoty kredytu na walutę CHF i spłaceniem zobowiązania określonego w tej walucie. Istotnym jest przy tym, iż powodowie nie zostali należycie poinformowani o ryzyku kursowym. Jak wynika z ustaleń sądu powodowie nie zostali poinformowani, że ponoszą olbrzymie ryzyko kursowe trwające przez cały czas wykonywania umowy. Nie przedstawiono im w szczególności żadnej informacji obrazującej jak konkretnie zmiana kursu CHF będzie wpływać na wysokość raty i wysokość kredytu do spłaty w złotych i jak to może wpłynąć na koszty kredytu na przestrzeni wielu lat. Z zeznań świadków wynika, że bank nie wymagał od swych pracowników udzielania takich informacji klientom, zaś powodowie w swych zeznaniach wprost wskazali, że takich jasnych informacji obrazujących ryzyko nie otrzymali. Przypomnieć tu trzeba, że nie chodzi tylko o ogólną wiedzę, że kursy walut zmieniają się, ale o uwidocznienie, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wypływających z umowy konsekwencji ekonomicznych, w tym przyjęcia przez kredytobiorcę ryzyka kursowego, które z ekonomicznego punktu widzenia może okazać się dla niego trudne do udźwignięcia w przypadku aprecjacji waluty.

Istotny jest również sposób spełnienia istniejących po stronie instytucji finansowych obowiązków informacyjnych. W zestawieniu z korzystną wysokością raty w chwili zawierania umowy oraz zapewnieniami o korzystności zaciąganego kredytu, przedstawione powodowi pouczenia o ryzyku kursowym, o bardzo ogólnikowej treści, informujące, że istnieje ryzyko, ale nie unaoczniające jego skali i ewentualnych jego konsekwencji, nie mogły oznaczać świadomości powodów co do charakteru zobowiązania i rzeczywistego ryzyka. Zdaniem Sądu oczywistym jest, iż gdyby powodowie mieli świadomość jak bardzo może wzrosnąć ich zobowiązanie wobec banku nie związałyby się umową o analizowanej treści.

Podsumowując, klauzula indeksacyjna w zawartej przez strony umowie kredytu ma charakter niedozwolonego postanowienia umownego.

Jak stanowi art. 385¹ § 2 k.c., jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 tego przepisu nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie. Należy jednakże rozważyć, czy istnieje możliwość zastąpienia postanowień

abuzywnych innymi normami, ewentualnie czy możliwe jest dalsze funkcjonowanie umowy po wyeliminowaniu z niej abuzywnych postanowień dotyczących indeksacji.

Odpowiadając na pierwsze pytanie, należy stwierdzić, że niedozwolonej klauzuli indeksacyjnej nie da się w żaden sposób zastąpić, ponieważ niewiążące powodów jest samo obciążenie ich ryzykiem kursowym. Zastąpienie takiej klauzuli przepisem dozwolonym musiałoby polegać na jakimś ograniczeniu ryzyka ponoszonego przez kredytobiorców. Zabieg taki nie byłby jednak prostym zastosowaniem jakiegoś przepisu dyspozytywnego lub takimż użyciem klauzuli generalnej, ale stanowiłby kreację odpowiedniego postanowienia w celu utrzymania umowy w mocy. W świetle orzecznictwa TSUE zabiegi tego rodzaju są zaś bezsprzecznie niedozwolone.

Z wyroku Trybunału Sprawiedliwości z 3 października 2019 roku w sprawie C-260/18 (sprawa D.) wynika jednoznacznie, że artykuł 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 stoi na przeszkodzie wypełnieniu luk w umowie, spowodowanych usunięciem z niej nieuczciwych warunków, które się w niej znajdowały, wyłącznie na podstawie przepisów krajowych o charakterze ogólnym, przewidujących, że skutki wyrażone w treści czynności prawnej są uzupełniane w szczególności przez skutki wynikające z zasad słuszności lub ustalonych zwyczajów, które nie stanowią przepisów dyspozytywnych lub przepisów mających zastosowanie, jeżeli strony umowy wyrażą na to zgodę.

Tym samym nie jest możliwe zastąpienie postanowień abuzywnych na podstawie ustalonych zwyczajów lub zasad współżycia społecznego, zaś zastąpienie tych postanowień przepisami dyspozytywnymi jest możliwe, „gdy strony danej umowy wyrażą na to zgodę, przy czym możliwość ta jest ograniczona do przypadków, w których usunięcie nieuczciwego postanowienia umownego zobowiązywałoby sąd do unieważnienia umowy jako całości, narażając tym samym konsumenta na szczególnie szkodliwe skutki, tak że ten ostatni zostałby tym ukarany” (motyw 48 wyroku).

Mając powyższe na uwadze, wobec stanowiska powodów żądających uznania umowy kredytu za nieważną nie jest możliwe zastąpienie postanowień abuzywnych jakimikolwiek innymi normami. Konsekwencją tego jest nieważność umowy z tego względu, że bez postanowień dotkniętych nieważnością strony nie zdecydowałyby się na jej zawarcie (art. 58 § 3 k.c.), co jednoznacznie wynika ze stanowiska pozwanego, który wskazuje, że umowa kredytu złotowego oprocentowanego wg stawki LIBOR jest sprzeczna z zasadami ekonomii.

Stwierdzeniu nieważności umowy nie stoi również na przeszkodzie to, iż miałyby to wywołać dla konsumenta szczególnie niekorzystne skutki. W świetle wyroku TSUE ws. D. (pkt 2 wyroku) o tym, czy unieważnienie umowy wywoła dla konsumenta szczególnie niekorzystne skutki decydująca jest wola samego konsumenta. W związku z tym Sąd nie może pozostawić umowy w mocy wbrew woli samego konsumenta, o ile, co oczywiste, w świetle przepisów prawa krajowego umowa bez postanowień uznanych za abuzywne nie może dalej funkcjonować.

W związku z powyższym umowa kredytu jest nieważna. Nie ulega zaś wątpliwości, że świadczenia spełniane na podstawie nieważnej umowy kredytu są świadczeniami nienależnymi, z którymi łączy się po stronie powodów roszczenie o ich zwrot.

Mając powyższe na uwadze, zasadne było zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów całej dochodzonej kwoty jako części spełnionego na rzecz pozwanego świadczenia nienależnego.

Sąd w składzie rozpoznającym sprawę podziela przeważający w doktrynie i judykaturze pogląd, że strony nieważnej umowy mają niezależne wobec siebie roszczenia o zwrot własnych spełnionych świadczeń, wobec czego strona powodowa może domagać się zwrotu wszystkiego, co świadczyła na rzecz pozwanego (zob. np. Uchwała SN z dnia 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20).

W sprawie nie zachodzą przy tym żadne z przesłanek wyłączających zwrot nienależnego świadczenia wymienione w art. 411 k.c. W szczególności powodowie spełniali świadczenie w wykonaniu nieważnej czynności prawnej i świadczenie to nie czyniło zadość zasadom współżycia społecznego, bowiem nie jest takim świadczeniem spłata rat w ramach nieważnej umowy kredytu.

Od zasądzonej kwoty Sąd zasądził odsetki ustawowe za opóźnienie od dnia 18 marca 2017 roku do dnia zapłaty zgodnie z wystosowanym przez powodów wezwaniem do zapłaty. Co prawda powodowie wskazywali w wezwaniu do zapłaty, że żądają zapłaty tytułem nadpłaty rat kredytu w związku z brakiem związania powodów niedozwolonymi klauzulami indeksacyjnymi, zaś Sąd zasądza dochodzoną kwotę w związku z nieważnością umowy, jednakże nie zmienia to faktu, że podstawą obu żądań jest nienależność świadczenia w związku z zawarciem w umowie niedozwolonej klauzuli indeksacyjnej. Tym samym wystosowane wezwanie do zapłaty należy uznać za skuteczne skierowanie do pozwanego żądania.

Brak jest również podstaw do łączenia wymagalności roszczenia powodów z pouczeniem ich przez Sąd o skutkach abuzywności klauzul indeksacyjnych lub wiedzą pozwanego o takim pouczeniu. Skutek w postaci nieważności umowy kredytu nastąpił z mocy prawa, a nie w drodze oświadczenia woli konsumenta. Należy poinformowany konsument może jedynie nie zgodzić się na ochronę wynikającą z dyrektywy 93/13, a wtedy upada skutek w postaci nieważności umowy, która trwa w pierwotnej postaci bez żadnych zmian.

Niezasadny jest zarzut przedawnienia dochodzonego roszczenia. Strona powodowa nie dochodzi bowiem ani roszczenia z umowy rachunku bankowego ani roszczenia okresowego, a roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia, które przedawnia się w ogólnym terminie dziesięcioletnim lub trzyletnim, jeśli jest związane z prowadzeniem działalności gospodarczej (zob. np. wyrok SN z dnia 3 marca 2017 r., I CSK 318/16). W tym też zakresie sąd nie podziela poglądu Sądu Najwyższego z wyroku z dnia 25 lutego 2005 r. (sygn. akt II CK 439/04), jakoby roszczenie o zwrot nienależnie pobranych odsetek przedawniało się w terminie właściwym dla roszczeń okresowych, ponieważ niewątpliwie roszczenie to nie jest roszczeniem o świadczenie okresowe, a nie ma żadnych innych racji, aby wyłączać spod ogólnych reguł przedawnienia akurat tę kategorię roszczeń. Jeśli bowiem termin przedawnienia roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia miałby zależeć od terminu przedawnienia roszczenia, które zostało nienależnie spełnione, to należałoby uznać, że dotyczy to nie tylko świadczeń okresowych, ale każdej kategorii roszczeń nienależnie spełnionych.

W związku z powyższym roszczenia powodów ulegają 10-letniemu terminowi przedawnienia. Początek jego biegu należy zaś określać w świetle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, zgodnie z którym uniezależnienie biegu terminu przedawnienia roszczeń konsumenta od stanu jego świadomości co do nieuczciwego charakteru warunku zawartego w umowie czyni nadmiernie utrudnionym korzystanie z praw przyznanych konsumentowi przez dyrektywę 93/13, naruszając tym samym zasadę skuteczności (zob. Wyrok z dnia 10 czerwca 2021 r., C#776/19, pkt 45-47; Wyrok z dnia 22 kwietnia 2021 r., C-485/19, (...) przeciwko (...) Slovakia s.r.o., pkt 64; Wyrok z dnia 16 lipca 2020 r., C-224/19, (...) przeciwko (...) SA i (...) przeciwko (...) SA, pkt 90-91; Wyrok z dnia 6 października 2009 r., C#40/08, pkt 45-48). Tym samym termin przedawnienia nie może się rozpoczynać dla konsumenta od dnia spełnienia przez niego nienależnego świadczenia. Należy przyjąć, że biegnie on dla konsumenta od dnia, w którym mógł lub powinien on posiąść wiedzę o nieuczciwym warunku znajdującym się w zawartej przez niego umowie (zob. uzasadnienie Uchwały Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21).

W sprawie niniejszej nie należało oczekiwać, że powodowie uświadomią sobie wadliwość zawartej przez nich umowy przed 21 czerwca 2007 r., a więc przed 10 laty przed wniesieniem pozwu. W owym czasie bowiem nie istniała jeszcze świadomość prawna co do nieuczciwego charakteru klauzul denominacyjnych i indeksacyjnych. Pierwsze powództwa oparte na tym twierdzeniu zaczęły wpływać do sądów dopiero kilka lat później, przy czym nie oznaczało, to iż były one wówczas jeszcze przez sądy zasadniczo uwzględniane. W związku z tym nie można uznać, że roszczenie powodów jest w jakimkolwiek stopniu przedawnione.

Co do dochodzonego przez stronę powodową roszczenia o ustalenie nieważności umowy kredytu, to przesłanką jego dopuszczalności zgodnie z art. 189 k.p.c. jest istnienie interesu prawnego w wytoczeniu powództwa.

Jak wskazuje orzecznictwo interes prawny w wytoczeniu powództwa na podstawie art. 189 k.p.c. nie istnieje wtedy, kiedy realnie możliwym jest uzyskanie przez powoda ochrony lub usunięcie stanu niepewności w inny sposób,

gdy uzasadnione jest posłużenie się dalej idącym (intensywniejszym) środkiem ochrony prawnej. A zatem jeżeli do usunięcia stanu niepewności czy zagrożenia sfery prawnej powoda istnieje możliwość wytoczenia innego powództwa np. o świadczenie, to taka możliwość wytoczenia takiego powództwa wyłącza istnienie interesu prawnego (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 30 grudnia 1968 r., III CZP 103/68, OSNCP 1969, Nr 5, poz. 85, uchwała z dnia 27 lipca 1990 r., III CZP 38/90, OSNC 1991, nr 2-3, poz. 25, wyrok SN z dnia 13 września 2007 r., III CSK 123/07, nie publ., wyrok SN z dnia 18 czerwca 2009 r., II CSK 33/09, nie publ.; wyrok SN z dnia 14 marca 2012 r. II CSK 252/11 LEX nr 1169345).

Innymi słowy, interes prawny zachodzi, jeżeli sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni powodowi skuteczną ochronę jego prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w nieokreślonej przyszłości (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 13 kwietnia 1965 r. II CR 266/64 OSPiKA 1966/7-8 poz. 166, oraz wyrok Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 22 listopada 2002 r. IV CKN 1519/2000 LexPolonica nr 377910). Przyjmuje się istnienie interesu prawnego zawsze, gdy istnieje niepewność stanu prawnego lub gdy stronie nie stoi otworem droga procesu o świadczenie, a strona przeciwna kwestionuje jej prawo lub stosunek prawny (por. wyrok SA w Warszawie z dnia 25 września 2013r., I ACa 773/13, LEX nr 1392106). W szczególności istnieje interes prawny do wytoczenia powództwa o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego, mimo przysługującego powództwa o świadczenie na podstawie spornego stosunku prawnego, jeżeli z tego stosunku wynikają jeszcze inne lub dalej idące skutki, których dochodzenie w drodze powództwa o świadczenie nie jest możliwe lub nie jest jeszcze aktualne (Wyrok SN z dnia 2 lipca 2015 r., V CSK 640/14).

Mając powyższe na uwadze, nie można odmówić powodowi interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieważności umowy kredytu, skoro dochodzone przez nich jednocześnie roszczenia pieniężne nie stanowią kompleksowych rozliczeń pomiędzy stronami nieważnej umowy kredytu. Dopiero rozstrzygnięcie o nieważności umowy rozstrzygnie spór co do tego, że kredytobiorcy nie muszą uiszczać na rzecz banku rat kredyt oraz będą mogli żądać, podobnie jak bank, zwrotu wszystkiego, co do tej pory świadczyli. Bez takiego rozstrzygnięcia skutek taki nie zaistnieje, ponieważ w judykaturze nie ma zgody co do tego, czy z mocy wiążącej wyroku o świadczenie korzysta jedynie rozstrzygnięcie, czy rozciąga się ona na kwestie pozostające poza sentencją, w tym ustalenia i oceny dotyczące stosunku prawnego stanowiącego podstawę żądania, o którym orzeczono (zob. np. wyrok SN z dnia 15 stycznia 2015 r., IV CSK 181/14, wyrok SN z dnia 20 stycznia 2016 r., IV CSK 282/15).

Sąd rozstrzygnął o kosztach procesu, w tym o kosztach zastępstwa procesowego na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c., ustalając, że pozwany ponosi koszty postępowania w całości. Na podstawie art. 108 k.p.c. szczegółowe wyliczenie kosztów pozostawiono Referendarzowi sądowemu.

Mając na uwadze powyższe Sąd orzekł jak w wyroku.

sędzia Monika Dominiak

ZARZĄDZENIE

1. (...)

2. (...)

sędzia Monika Dominiak